

Jeugdrecht en jeugdbescherming

DD 2021/12

a. Juridisch-organisatorisch aspect

1. Pleegrechten voor kinderen

In het najaar van 2020 zijn twee dissertaties verschenen op het terrein van het jeugdbeschermingsrecht. Op 8 oktober 2020 verdedigde Kartica van der Zon aan de Universiteit Leiden haar proefschrift *'Pleegrechten voor kinderen'*. Zij bracht in kaart welke rechten uit relevante kinder- en mensenrechtendocumenten voortvloeien voor kinderen die in het kader van een ondertoezichtstelling met een machtiging uithuisplaatsing in een pleeggezin zijn geplaatst en in hoeverre de Nederlandse wet- en regelgeving die rechten beschermt.

Het doel van het onderzoek was om inzicht te geven wat de rechten van pleegkinderen zijn bij vier belangrijke beslissingen over hun leven. Het gaat om (1) de beslissing om een kind uit huis te plaatsen, (2) de beslissing waar het kind komt te wonen, (3) beslissingen over omgang en contact en (4) de beslissing over de vraag waar het kind uiteindelijk zal opgroeien. Van der Zon bepleit dat bij beslissingen over pleegkinderen de stem van het kind en zijn rechten centraal behoren te staan. Zij benadrukt dat hoewel het belang van het kind vaak als startpunt wordt gebruikt bij het maken van deze beslissingen, in de praktijk onvoldoende recht wordt gedaan aan het feit dat kinderen ook dragers van rechten zijn. Het belang van het kind wordt immers ingekleurd door het normatieve raamwerk van degene die de beslissing neemt. Door in kaart te brengen welke rechten van pleegkinderen kunnen worden afgeleid uit relevante kinder- en mensenrechtendocumenten kan het pleegkind beter beschermd worden bij beslissingen over zijn leven.

Van der Zon presenteert een stappenplan voor een kinderrechtenbenadering die

voortvloeit uit relevante kinder- en mensenrechten en brengt vervolgens in kaart in hoeverre de Nederlandse wet- en regelgeving hiermee in overeenstemming is. Zij concludeert dat de Nederlandse wet- en regelgeving in grote lijnen niet conflicteert met kinder- en mensenrechten van pleegkinderen, maar dat pleegkinderen geen effectieve middelen beschikbaar hebben om tegen eventuele schendingen van hun rechten op te komen. Ten aanzien van de beslissing tot uithuisplaatsing geeft Van der Zon aan dat een rechter niet hoeft te benoemen wat de concrete ontwikkelingsbedreigingen zijn, zoals dat wel nodig is voor een beslissing tot een maatregel van ondertoezichtstelling. Zodoende is er op dit punt geen motiveringsplicht voor de rechter en is voor betrokkenen niet duidelijk aan welke problemen gewerkt moet worden om de uithuisplaatsing te beëindigen.

Ten aanzien van de beslissing over waar een kind komt te wonen, geeft zij aan dat bijvoorbeeld het recht van broertjes en zusjes om zoveel mogelijk samen geplaatst te worden in een pleeggezin, niet terugkomt in wet- of regelgeving en dat evenmin wettelijk is vastgelegd dat bij een uithuisplaatsing eerst moet worden gekeken naar de mogelijkheden binnen het eigen netwerk. Ten aanzien van omgangsbeslissingen tijdens een pleegzorgplaatsing wordt geconcludeerd dat er in wet- en regelgeving positieve aandacht voor het recht op omgang en contact tussen pleegkinderen en hun ouders nodig is. Dat zou bijvoorbeeld kunnen door het invoeren van een wettelijke bepaling waarin is vastgelegd dat de gecertificeerde instelling die verantwoordelijk is voor de uitvoering van de maatregel, een omgangsplan moet opstellen bij aanvang van de plaatsing. Ten aanzien van de beslissing over de toekomst van het pleegkind bespreekt Van der Zon het opvoedbesluit, dat in de praktijk wordt genomen door de gecertificeerde instelling zonder dat dit gepaard gaat met een rechterlijke toetsing. Een dergelijk opvoedbesluit heeft vergaande gevolgen voor de invulling van

de hulpverlening en de omgangsregelingen. Daarom adviseert Van der Zon dat zodra een opvoedbesluit wordt genomen, de Raad voor de Kinderbescherming moet worden gevraagd om een onderzoek te starten naar een gezagsbeëindigende maatregel.

Van der Zon concludeert tevens dat het ingewikkelde systeem van rechtsbescherming het voor kinderen heel ingewikkeld maakt om voor hun rechten op te komen. Een extra probleem vormt daarbij de lijdelijke rol en opstelling van de kinderrechtshouders. Een laatste probleem is het feit dat kinderen procesonbekwaam zijn en derhalve niet zelf voor hun rechten kunnen opkomen, maar vertegenwoordigd moeten worden. Zij bepleit dan ook een wetswijziging waarmee kinderen van twaalf jaar en ouder procesonbekwaam worden in procedures omtrent uithuisplaatsing.

Van der Zon presenteert verschillende aanbevelingen om de rechten van pleegkinderen bij de verschillende beslissingen te verbeteren. Daarbij bepleit zij een verbetering van het hoorrecht en de procedurele positie van kinderen. Dit zou eraan kunnen bijdragen dat pleegkinderen hun rechten effectief kunnen benutten en geen pleegrechten – dat wil zeggen wel rechten, maar geen eigen rechten – maar eigen rechten hebben die zij effectief kunnen benutten.

(bron: K.A.M. van der Zon, *Pleegrechten voor kinderen: Een onderzoek naar het realiseren van de rechten van kinderen die in het kader van een ondertoezichtstelling in een pleeggezin zijn geplaatst* (diss. Leiden), Meijers-Reeks, Den Haag: Boom Juridisch 2020).

2. **Rechtvaardiging van jeugdbescherming in de praktijk**

De tweede dissertatie over het jeugdbeschermingsrecht is getiteld 'Rechtvaardiging van jeugdbescherming in de praktijk'. Op 23 november 2020 verdedigde Joost Huijter dit proefschrift aan de Universiteit Utrecht. In zijn proefschrift analyseert Huijter twee delen van het beslissingsproces binnen de jeugdbescherming, namelijk het onderzoek van de Raad voor de

Kinderbescherming waarop een verzoek tot een jeugdbeschermingsmaatregel is gebaseerd en de beschikking van de kinderrechtshouder. Hij onderzoekt dit aan de hand van drie thema's: rechtmatigheid (hoe passen de Raad en de kinderrechtshouder het materiële jeugdbeschermingsrecht toe), zorgvuldigheid (hoe wordt het feitenonderzoek vormgegeven) en de manier waarop recht wordt gedaan aan de rechtspositie van de minderjarige en zijn ouders tijdens het beschermingsonderzoek en de gerechtelijke procedure. Voor deze drie thema's presenteert Huijter een toetsingskader dat de basis biedt voor het dossieronderzoek. Er is dossieronderzoek verricht dat bestaat uit 200 afgeronde beschermingszaken in de jaren 2013 en 2014, dat wil zeggen voordat de huidige wet herziening kinderbeschermingsmaatregelen in 2015 in werking is getreden. In het laatste deel van zijn proefschrift wordt ingegaan op de belangrijkste wijzigingen sinds 2015 en worden de resultaten van het dossieronderzoek hieraan gespiegeld.

Uit zijn onderzoek blijkt dat het beschrijven van zorgpunten in de ontwikkeling van de minderjarige tot de kern hoort van ieder beschermingsrapport van de Raad voor de Kinderbescherming. Volgens Huijter beschrijft de Raad voldoende concreet en diepgaand waarom sprake was van een ernstige bedreiging van de ontwikkeling van de minderjarige. Tevens wordt de noodzaak tot een uithuisplaatsing onderbouwd. Ook worden de te behalen doelen met een maatregel van ondertoezichtstelling benoemd (in 92,5%). In de beschikkingen van de kinderrechtshouder werd in 67,5% een inhoudelijke onderbouwing gevonden van de ernstige bedreiging van de ontwikkeling van de minderjarige. De Raad gaf de informatie volgens Huijter correct weer in de dossiers (in 92,5% van de dossiers). Ten aanzien van het horen van de minderjarige concludeert hij dat in 73% van de zaken de minderjarige door de Raad werd gehoord. Minderjarigen onder de twaalf jaar blijken niet of nauwelijks door de kinderrechtshouder te zijn gehoord. Ten aanzien van beslissingen

tot een uithuisplaatsing concludeert Huijer dat de noodzaak om aandacht te besteden aan minder ingrijpende middelen ter voorkoming van een uithuisplaatsing en aandacht voor het opvoedperspectief van de minderjarige met mogelijkheden tot hereniging van kind en ouders onvoldoende werden betrokken in de besluitvorming van de Raad.

Hoewel wijzigingen in wetgeving en beleid vanaf 2015 ertoe heeft geleid dat sommige geconstateerde knelpunten zijn weggenomen, zijn niet alle knelpunten volgens hem verdwenen en zijn nieuwe knelpunten ontstaan. Huijer pleit onder meer voor een verplichting om ook bij verlengingen van een ondertoezichtstelling de concrete bedreigingen voor een minderjarige in de beschikking te noemen en om de rechtsgrond 'het niet, of onvoldoende accepteren van de noodzakelijke zorg' te wijzigen in een resultaatgerichte formulering. Voor wat betreft de rechtvaardiging van een uithuisplaatsing zou de rechtsgrond moeten worden gewijzigd zodat er aandacht komt voor de noodzaak van de scheiding tussen kinderen en hun ouder(s) en dat een uithuisplaatsing primair in het teken moet staan van een hereniging van de minderjarige met zijn ouder(s). Verder bepleit hij het verlagen van de leeftijdsgrens van minderjarigen voor het hoorrecht; ook minderjarigen jonger dan twaalf jaar zouden moeten worden uitgenodigd voor een kindgesprek met de rechter.

(bron: J.I. Huijer, *Rechtvaardiging van jeugdbescherming in de praktijk, een onderzoek naar de besluitvorming in jeugdbeschermingszaken door de Raad voor de Kinderbescherming en de kinderrechter* (diss. Utrecht), te verschijnen in 2021).

3. **Zorg voor de Jeugd**

Op 16 november 2020 hebben staatssecretaris Blokhuys en minister Dekker de Tweede Kamer geïnformeerd over de actuele ontwikkelingen in het jeugddomein ter voorbereiding op het Wetgevingsoverleg Jeugd van 23 november 2020. De vijfde

voortgangsrapportage van het programma Zorg voor de Jeugd (dat op 16 april 2018 is gelanceerd) vormde hiervoor de basis.

In de vijfde voortgangsrapportage wordt allereerst stilgestaan bij het feit dat het welzijn van sommige kinderen onder druk staat tijdens de coronacrisis, aangezien zij beperkt worden in fysieke sociale contacten. Organisaties uit het jeugddomein hebben uit de corona-aanpak tot aan de zomer van 2020 de volgende lessen getrokken: zorg dat de basis voor het mentaal welbevinden van kinderen en jongeren op orde is door het gewone leven zoveel mogelijk door te laten gaan, versterk het ontschot 'community-based' werken en zorg samen voor meer draagvlak. Het kabinet heeft deze lessen omarmd, zo geeft het aan.

Uit de voorlopige cijfers van het CBS over het eerste halfjaar van 2020 blijkt dat gesloten jeugdhulp plaatsingen met 27% is afgenomen en dat sprake is van een lichte stijging van de maatregelen van kindbescherming (3%). Verder blijkt uit de vijfde voortgangsrapportage van het programma Zorg voor de Jeugd dat er steeds meer aandacht is voor het verbeteren van de toegang van jeugdhulp door lokale teams en voor het beter samenwerken van beroepskrachten om hulp aan kinderen en jongeren te verbeteren. Ook wordt er gewerkt aan meer maatwerk voor onderwijszorgarrangementen. Eind december 2020 wordt een kaderstellend scenario voor een effectieve jeugd- en gezinsbescherming verwacht, waarbij wordt gezien of en, zo ja, in hoeverre het huidige jeugdbeschermingsstelsel met relatief veel ketenpartners moet veranderen. In oktober 2020 concludeerden de Inspecties voor Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) en Justitie & Veiligheid in de 'Voortgangsrapportage kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd' dat sinds het IGJ rapport van november 2019 ('Kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd') dat de jeugdbescherming nog steeds niet op orde is en dat er voor kinderen met een jeugdbeschermingsmaatregel nu actie moet worden ondernomen en een doorbraak nodig is. Er is

voor de langere termijn een positieve beweging in gang gezet, zoals een onderzoek om de jeugdbeschermingsketen structureel te veranderen, maar de jeugdbescherming en jeugdreclassering zijn een half jaar na het uitbrengen van het rapport nog niet op orde. Er is onvoldoende gebeurd om de acute, ernstige situatie die de inspecties in november 2019 constateerden op te lossen. In mei 2020 waren er bijvoorbeeld nog bijna 800 kinderen met een jeugdbeschermingsmaatregel zonder vaste jeugdbeschermer. Voor een groot deel van de gezinnen geldt volgens de inspecties dat contacten met de medewerkers van de gecertificeerde instellingen niet tijdig plaatsvonden en dat plannen van aanpak niet tijdig werden opgesteld. Daarbij constateren de inspecties dat de beschikbaarheid van specialistische jeugdhulp voor kinderen met complexe problematiek eerder is verslechterd dan verbeterd. Er is volgens de inspecties een directe doorbraak nodig voor kinderen met een maatregel; de overheid moet haar verantwoordelijkheid in dat opzicht serieus nemen.

In de voortgangsbrief Jeugd van 16 november 2020 wordt aangegeven dat eind december 2020 een kaderstellend scenario voor een effectieve jeugd- en gezinsbescherming wordt verwacht, waarbij wordt gezien of en, zo ja, in hoeverre het huidige jeugdbeschermingsstelsel met relatief veel ketenpartners moet veranderen. Verder hebben de VNG, de Branches Gespecialiseerde Zorg voor Jeugd en het Rijk afspraken gemaakt over een doorbraakaanpak om voor kinderen met een kinderbeschermingsmaatregel tijdig jeugdbescherming en passende jeugdhulp te organiseren

(bronnen: *Vijfde voortgangsrapportage Actieprogramma Zorg voor de Jeugd*, november 2020. Bijlage bij Kamerbrief voortgang jeugdbeleid van staatssecretaris Blokhuis en minister Dekker, 16 november 2020, 1775741-213639-J; Kamerbrief voortgang jeugdbeleid van staatssecretaris Blokhuis en minister Dekker, 16 november 2020; IGJ en IJ&V, *Voortgangsrapportage kwetsbare*

kinderen onvoldoende beschermd, oktober 2020).

4. **Voortgang maatregelen Commissie de Winter**

Op 27 oktober 2020 informeerden de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de minister voor Rechtsbescherming de Tweede Kamer over de voortgang van de maatregelen van Commissie de Winter, die onderzoek deed naar geweld in de jeugdzorg. In het eindrapport van Commissie de Winter uit 2019 is aangetoond dat minderjarigen die in het verleden uit huis zijn geplaatst in een pleeggezin, gezinshuis of een instelling zijn lang niet altijd in een veilige omgeving terecht zijn gekomen en regelmatig slachtoffer zijn geworden van seksueel, fysiek en psychisch geweld. Zij zijn volgens de commissie onvoldoende beschermd door de overheid. In februari 2020 is door de ministers toegezegd dat een passende reactie gezocht gaat worden op deze bevindingen, is een proces ingericht waarbij belanghebbenden – slachtoffers en de sector zelf – nadrukkelijk worden betrokken en zijn andere acties ingezet als antwoord op de aanbevelingen die de Commissie De Winter deed in haar eindrapport van 12 juni 2019 ‘Onvoldoende Beschermd’. Inmiddels is een individuele erkenningsmaatregel in de vorm van een financiële regeling geïntroduceerd, de Tijdelijke regeling financiële tegemoetkoming voor slachtoffers van geweld in de jeugdzorg. Deze regeling zal per 1 januari 2021 in werking treden en biedt een financiële tegemoetkoming van 5.000 euro voor (destijds) minderjarigen die in een instelling of pleeggezin verbleven onder verantwoordelijkheid van de overheid en tussen 5 mei 1945 en 12 juni 2019 slachtoffer werden van bovenmatig geweld of ongeoorloofde dwangarbeid. Ook slachtoffers van ongeoorloofde dwangarbeid in de instellingen van de Goede Herder kunnen een beroep doen op de regeling. Het Schadefonds Geweldsmisdrijven is gestart met de voorbereiding van de uitvoering van deze financiële regeling.

Aanvragen kunnen vanaf 1 januari 2021 gedurende twee jaar worden ingediend.

Bij het vormgeven van een breed erkenningspakket is ingezet op een combinatie van individuele en collectieve erkenningsmaatregelen, en van materiële maatregelen en symbolische gebaren. Ook is geïnvesteerd in een zorgvuldig proces waarin de slachtoffers zelf worden betrokken. De staatssecretaris en minister merken hierbij op dat niet sprake is van een homogene groep slachtoffers, en dat het zowel van individueel als algemeen belang is dat bekend wordt wat er is gebeurd, dat de verhalen worden bewaard en worden gedeeld. Dit is niet alleen nodig ter erkenning van de slachtoffers, maar ook zodat de samenleving niet vergeet wat er is gebeurd en om hiervan te leren voor de toekomst. Dit wordt onder meer gerealiseerd door het maken van een website en documentaire. De verwachting van de ministers is dat in de eerste maanden van 2021 een eerste versie gereed zal zijn.

Verder geven de staatssecretaris en minister onder andere aan dat het hulpaanbod aan slachtoffers van geweld in de jeugdzorg zal worden verbeterd. Er zal één centraal informatie- en expertisepunt worden vormgegeven voor slachtoffers van geweld in de jeugdzorg. De verwachting is dat dit informatie- en expertisepunt in het voorjaar van 2021 operationeel zal zijn. Slachtoffers kunnen hier terecht met hun vragen, maar ook kan begeleiding naar hulp of zorg plaatsvinden. Mochten slachtoffers het op prijs stellen, dan is het ook mogelijk om via dit centrale punt begeleiding te ontvangen door een triage-medewerker. Deze medewerker blijft als vast aanspreekpunt betrokken met het slachtoffer totdat deze in de zorg terecht kan.

Wat betreft het voorkomen van geweld in de toekomst, wordt onder andere aangegeven dat wordt beoogd om plaatsingen in (gesloten) instellingen zoveel mogelijk te voorkomen, de groepsgrootte van leefgroepen te verkleinen, meer samen te werken met ouders en familie, pleegouders beter

te ondersteunen, de rol van de gezinsvoogd beter uit te laten oefenen en in de jeugdzorg het onderwerp geweld te bespreken met kinderen. Het stelsel van gesloten jeugdzorg zal volgens de minister worden veranderd door meer te investeren in een duurzaam stelsel van vrijheidsbeneming met de ontwikkeling van kleinschalige voorzieningen. Ook in de open voorzieningen wordt gewerkt aan meer kleinschalige, gezinsgerichte opvang, zodat meer maatwerk kan worden geboden. Hiervoor is ook een vastgoedtransitie voor de gesloten jeugdhulp nodig. Ten aanzien van de aanbeveling van de commissie om ook bij voogdij meer toetsingsmogelijkheden van de uitvoering van een uithuisplaatsing te introduceren, wordt aangegeven dat hieraan aandacht zal worden besteed in de in begin 2021 te starten eindevaluatie van de herziene kindbeschermingswetgeving. Verder moet geweld bespreekbaar worden gemaakt in de jeugdzorg; de vertrouwenspersonen van het AKJ die uit huis geplaatste kinderen bezoeken, spelen hier een belangrijke rol in. De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd zal zich inzetten om als toezichthouder bij te dragen aan het voorkomen en aanpakken van geweld in de jeugdzorg.

Om te kunnen blijven leren in de toekomst wordt een aantal activiteiten ingezet die eraan moeten bijdragen dat het taboe om niet te spreken over geweld in de jeugdzorg wordt doorbroken, dat professionals en bestuurders elkaar beter begrijpen en dat nieuwe inzichten worden verzameld. Zo vond bijvoorbeeld een congres plaats voor professionals in de jeugdzorg en bestuurders (online van 9-13 november 2020). Hier werd aandacht besteed aan de thema's veiligheid, en voorkomen van geweld, handelingsperspectief als geweld zich voordoet en leren van ervaringsdeskundigen. Ook zullen bijvoorbeeld de archieven van de Commissie de Winter toegankelijk worden gehouden.

(bronnen: Brief van de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de minister voor Rechtsbescherming van

27 oktober 2020, 1745940-210290-J; Tijdelijke regeling financiële tegemoetkoming voor slachtoffers van geweld in de jeugdzorg, *Stcrt.* 2020, 61740).

5. *De PIJ-maatregel doorgelicht*

Op 30 september 2020 is het onderzoek *De PIJ-maatregel doorgelicht* gepresenteerd, dat is verricht door Joni Reef, Marije Jeltjes en Yannick van den Brink, in opdracht van Dienst Justitiële Inrichtingen. In dit onderzoek is getracht antwoord te geven op drie vragen. Allereerst werd onderzocht in hoeverre de behandeling in het kader van de PIJ-maatregel samenhangt met een verbetering wat betreft persoonskenmerken, gedrag en vaardigheden van de jeugdigen. Daarnaast besteedt het rapport aandacht aan de vraag in hoeverre de behandeling van de jeugdige – in het kader van de PIJ-maatregel – samenhangt met factoren die relevant zijn voor recidive. Tevens is onderzocht of er samenhang bestond tussen dynamische risicofactoren en de verblijfsduur van de jeugdige. Om antwoord op deze vragen te krijgen, zijn in totaal 178 PIJ-dossiers van jeugdigen onderzocht die in de periode van 2013-2016 de justitiële jeugdinrichting hebben verlaten.

De onderzoekers concluderen dat de resultaten van het onderzoek laten zien dat het gedrag van jeugdigen met een PIJ-maatregel gedurende het verblijf over het algemeen verbetert, waarmee het risico op recidive wordt verlaagd. De grootste verbetering ligt in de impulscontrole en alcohol- en drugsverslaving van de jongere. Als andere belangrijke bevinding noemen de onderzoekers dat 13,5% van de jeugdigen binnen twee jaar na het verlaten van de justitiële jeugdinrichting recidiveert. Het gedrag dat tijdens het verblijf in de inrichting verslechtert, heeft vooral te maken met het verkrijgen van meer vrijheden: ontvluchten en onttrekken aan toezicht, overeenstemming over de voorwaarden, schending van afspraken en middelengebruik tijdens het verblijf in de inrichting zijn toegenomen bij uitstroom. Dit kan volgens de onderzoekers

te maken hebben met het re-integratieproces waarbij jongeren moeten leren omgaan met steeds meer vrijheden en verantwoordelijkheden buiten de inrichting. Het gebruik van alcohol ten tijde van de PIJ-maatregel blijkt het sterkst samen te hangen met recidive, gevolgd door problematiek rondom relationele vaardigheden, negatieve coping-manieren en redzaamheid en zelfverzorging. Om het doel van de PIJ-maatregel, te weten het verkleinen van het recidive-risico, te verkleinen, geven de bevindingen van het onderzoek volgens de onderzoekers aanleiding om gedurende de behandeling aandacht te besteden in het investeren in het verstevigen van de netwerken van de jongere.

Waar geen eenduidig antwoord op kan worden gegeven, is of de PIJ-maatregel ten grondslag ligt aan de verbetering van het gedrag van jeugdigen met een PIJ-maatregel tijdens het verblijf in de justitiële jeugdinrichting en of de gemeten ontwikkeling van de jeugdigen “zo gunstig mogelijk is”. Nader onderzoek in de toekomst zal hiervoor nodig zijn. Ook constateren de onderzoekers dat actuele recidivecijfers ontbreken, waarmee een direct advies wordt gegeven aan de Dienst Justitiële Inrichtingen om deze cijfers structureel bij te houden en jaarlijks te publiceren.

(bron: J. Reef, M. Jeltjes & Y.N. van den Brink, *De PIJ-maatregel doorgelicht. Juridische grondslagen, populatiekenmerken, gedragsverandering en recidive*, Meijers-reeks nr. 358, Oosterwijk: Wolf Legal Publishers 2020).

6. *Meer aandacht nodig voor minderjarige slachtoffers in het strafproces*

Verschillende internationale voorschriften schrijven voor dat minderjarige slachtoffers van misdrijven recht hebben op bescherming in het strafrecht. In Nederland zijn binnen verschillende wetten en regelgeving aandacht voor deze voorschriften, maar een volledig beeld van de verplichtingen die Nederland heeft op basis van internationale

voorschriften voor de bescherming van minderjarige slachtoffers ontbrak tot dusverre. Daarom inventariseerde onderzoeksbureau Van Montfoort in opdracht van het WODC op verzoek van de Directie Slachtofferbeleid van het Ministerie van Justitie en Veiligheid wat dit internationaalrechtelijke kader omvat en hoe dit kader in Nederland wordt geïmplementeerd. Bovendien onderzocht Bureau Van Montfoort op welke punten mogelijke hiaten aanwezig zijn en wanneer Nederland juist meer vergaande waarborgen biedt dan die worden verplicht of aanbevolen vanuit een internationaalrechtelijk perspectief.

Het onderzoek richt zich op vier thema's. Allereerst staat de positie en participatie van minderjarigen centraal, waarmee wordt gekeken of een minderjarige volwaardig kan deelnemen aan het strafproces. Ten tweede staat centraal in hoeverre informatie aan minderjarigen wordt verstrekt en op welke manier dit wordt gedaan. Ten derde is in het onderzoek aandacht voor de beschermingsmaatregelen en -voorzieningen voor minderjarige slachtoffers. Tot slot wordt gekeken naar de voorzieningen die specifiek zijn gericht op herstel.

De onderzoekers komen tot de conclusie dat mogelijkheden voor minderjarige slachtoffers om volwaardig deel te nemen aan het strafproces zijn toegenomen. Zo hebben minderjarige slachtoffers – net als meerderjarige slachtoffers – recht op rechtsbijstand, het recht om hun mening te geven, het recht op informatie en het recht om gehoord te worden. Wel observeert Bureau Van Montfoort dat ten aanzien van de ondersteuning voor minderjarige slachtoffers in het aangifteproces ruimte is voor verbetering, aangezien advocaten en Slachtofferhulp pas in een relatief laat stadium in het strafproces worden betrokken. De onderzoekers vinden het in dat licht positief dat Slachtofferhulp Nederland de laatste tijd eerder slachtoffers begint te benaderen.

Wat betreft het verstrekken van adequate informatie aan minderjarige slachtoffers, dat volgens internationale documenten als

belangrijke voorwaarde wordt gezien om minderjarigen beslissingen te laten nemen, signaleren de onderzoekers dat in Nederland een onderscheid wordt gemaakt voor slachtoffers onder de twaalf jaar en boven de twaalf jaar. Onder de twaalf jaar dient op basis van Nederlandse regelgeving de informatie alleen aan de wettelijke vertegenwoordigers te worden verstrekt, terwijl voor minderjarigen vanaf twaalf jaar geldt dat aan hen zelf wordt gevraagd wie de informatie moet krijgen. De onderzoekers zijn van mening dat dit onderscheid aandacht verdient, aangezien door dit onderscheid onduidelijk is of Nederland de belangen van minderjarigen onder de twaalf jaar wel voldoende waarborgt en of dit conform internationale bindende voorschriften is. Ook concluderen zij dat minderjarige slachtoffers regelmatig niet op de hoogte worden gesteld over een vervolgingsbeslissing, de achtergrond hiervan en de afdoening van hun zaak. Een belangrijk uitgangspunt van de manier waarop minderjarige slachtoffers gehoord moeten worden, is dat zij door het verhoor geen trauma mogen oplopen. In dat verband valt volgens de onderzoekers op dat minderjarigen tot twaalf jaar wel door speciaal opgeleid en gecertificeerd personeel worden verhoord, maar dat dit niet geldt voor oudere minderjarigen. Ook blijkt het in de praktijk regelmatig niet te lukken om minderjarige slachtoffers slechts eenmalig te verhoren.

Op het terrein van de bescherming van de privacy (anonimiteit) van het minderjarige slachtoffer kunnen volgens de onderzoekers ook stappen worden gezet. In de Nederlandse praktijk maakt de informatie van het slachtoffer namelijk deel uit van het procesdossier, terwijl vanuit het internationaalrechtelijk kader waarde wordt gehecht aan de vertrouwelijkheid van de informatie over het minderjarige slachtoffer en het zo beperkt mogelijk openbaren van deze informatie.

Ten aanzien van herstel geven relevante internationale bepalingen aan dat minderjarige slachtoffers hier recht op hebben; op

nationaal niveau blijken hier geen specifieke bepalingen over te bestaan. Er zou volgens het rapport meer moeten worden ingezet op trauma-expertise en in mogelijkheden voor therapeutische ondersteuning voor naasten van een minderjarig slachtoffer, en ook zou er meer moeten worden ingezet op *restorative justice* voorzieningen. Ten slotte zouden de mogelijkheden tot schadevergoeding, onder meer voor advocaatkosten bij relatief lichte delicten, moeten verbeteren.

Tot slot overwegen de onderzoekers dat meer geïnvesteerd kan worden in trauma-expertise voor minderjarige slachtoffers en dat op het terrein van het verhalen van schadevergoeding nog vooruitgang kan worden geboekt. Concluderend moet volgens de onderzoekers, ondanks de toename aan participatiemogelijkheden voor minderjarige slachtoffers, worden gewerkt aan het feit dat een cultuur ontstaat bij de politie en andere ketenpartners waarin slachtofferrechten als een vanzelfsprekend onderdeel van het werk worden gezien.

De Minister voor Rechtsbescherming Sander Dekker heeft in zijn reactie op het onderzoeksrapport benadrukt dat de afgelopen jaren hard is gewerkt aan het verbeteren van de positie van minderjarige slachtoffers in het strafproces en aan het creëren van een cultuur waarin slachtofferrechten een vanzelfsprekend onderdeel van het werk zijn. Een cultuurverandering vraagt echter tijd en aandacht; hoewel al stappen zijn gezet om deze resultaten te bereiken, zal volgens hem nog meer tijd nodig zijn. Dekker verzekert dat hij zich met vasthoudendheid zal blijven inzetten voor de bescherming van slachtoffers, en in het bijzonder voor minderjarige slachtoffers. De aanbevelingen van Adviesbureau Van Montfoort kunnen daarbij worden meegenomen.

(bron: J.E. Sondorp & C.E. Hoogeveen, *De bescherming van minderjarige slachtoffers. Implementatie van internationale voorschriften en nationale wet- en regelgeving en in de praktijk*, Woerden: Adviesbureau Van

Montfoort 2020. Zie ook Brief van de minister van Rechtsbescherming van 2 september 2020, 3009167).

M.R. Bruning

b. **Sociaal-wetenschappelijk aspect**

De strafmaat voor jeugdige daders van ernstige gewelds- en/of zedenmisdrijven: wat is er bekend over de effectiviteit van de opgelegde sancties?

1. *Inleiding*

Begin deze maand verscheen het rapport 'De strafmaat voor jeugdige daders van ernstige gewelds- en zedenmisdrijven in internationaal perspectief' (Asscher, van den Brink, Creemers, Huls, van Logchem, Lynch, & Rap, 2021). In dit rapport worden de bevindingen gepresenteerd van onderzoek, uitgevoerd in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het Ministerie van Justitie en Veiligheid, naar de sanctionering van jeugdige daders van ernstige gewelds- en zedenmisdrijven. In het onderzoek, dat is verricht vanuit verschillende wetenschappelijke disciplines, staat de vraag centraal welke sancties Nederland en andere Europese landen – specifiek België, Duitsland, Engeland en Wales, Ierland en Zweden – hanteren voor jeugdigen van 12 tot 23 jaar die een ernstig gewelds- of zedenmisdrijf hebben gepleegd, wat de effectiviteit hiervan is en hoe deze sancties zich verhouden tot internationale kinder- en mensenrechten. Dit onderzoek is uitgevoerd tegen de achtergrond van de huidige politieke discussie over de maximale jeugddetentieduur in Nederland (*Kamerstukken II 2019/20*, 28741, 72). Het volledige rapport is vanaf februari 2021 beschikbaar op de website van het WODC en wordt uitgegeven in de Meijers-reeks van de rechtenfaculteit van Universiteit Leiden. In deze rubriek lichten

we het deelonderzoek ter beantwoording van de effectiviteitsvraag uit.

Het Nederlandse jeugdstrafrechtssysteem kent verschillende doelen, waaronder vergelding en genoegdoening, afschrikking, het vergroten van de veiligheid van de samenleving, resocialisatie en het voorkomen van het opnieuw plegen van een misdrijf (recidivepreventie). Belangrijk uitgangspunt van het Nederlandse jeugdstrafrecht is dat niet vergelding voorop staat, maar juist heropvoeding, positieve gedragsbeïnvloeding en re-integratie van de dader (*Kamerstukken II 2012/13, 33498, 3, p. 24; Van den Brink, 2018*). Resocialisatie en het verminderen van (het risico op) recidive zijn zowel volgens de wet als in de praktijk belangrijke doelen van jeugdsancties. Desondanks recidiveert een aanzienlijk deel van de jeugdige justitiabelen in Nederland. Het afgelopen decennium varieerde het percentage algemene recidive binnen twee jaar na een opgelegde jeugdsanctie tussen de 34% en 40% (Weijters e.a., 2019). Ook na een periode van detentie blijkt de terugkeer in de maatschappij vaak niet vlekkeloos te verlopen voor jeugdige plegers van ernstige misdrijven. Na ongeveer vijf jaar blijkt bijna 80% van de jeugdigen met een PIJ-maatregel opnieuw veroordeeld, waarvan ruim de helft voor een gewelddadig feit (Mulder e.a., 2011). Naast een hoge kans op recidive kampen jeugdige justitiabelen, en jeugdige gedetineerden in het bijzonder, vaak met mentale gezondheidsproblemen, waaronder gedragsstoornissen, afhankelijkheid van verslavende middelen en depressie (e.g. Lambie & Randell, 2013).

Een belangrijke vraag bij het behalen van veiligheids- en resocialisatiedoelen is of sancties kunnen leiden tot een verbetering in het functioneren van jeugdige daders en daarmee tot een veiligere samenleving. Onderzoek naar de relatie tussen strafmaten en uitkomsten bij jeugdige daders is echter schaars. Specifiek voor de groep jeugdigen veroordeeld voor een ernstig gewelds- en/of zedenmisdrijf, gedefinieerd als (poging tot) moord (art. 289 Sr), (poging tot) doodslag

(art. 287/288 Sr), mishandeling met zwaar lichamelijk letsel of de dood tot gevolg (art. 302/303 Sr) en verkrachting (art. 242 Sr)), lijkt het effect van sancties zelfs nauwelijks onderzocht, mogelijk vanwege de zeer kleine aantallen die het jaarlijks betreft. Het deelonderzoek wat in deze rubriek uitgelicht wordt had tot doel om meer inzicht te verschaffen in wat er bekend is over de effectiviteit van opgelegde sancties bij jeugdige daders (die ten tijde van het plegen van het misdrijf tussen de 12 en 23 jaar oud waren) van ernstige gewelds- en/of zedenmisdrijven, in het bijzonder met betrekking tot recidive. Hierbij werden de volgende twee onderzoeksvragen onderscheiden: 1) Zijn er verschillen in effectiviteit voor intra- en extramuraal straffen en maatregelen?; en 2) Hangt detentieduur samen met effectiviteit? Om deze onderzoeksvragen te beantwoorden is een systematische literatuurreview uitgevoerd en is getracht voor de vijf geselecteerde Europese landen officiële registratiegegevens te bemachtigen om het verband tussen strafmaat en uitkomsten per land te toetsen. In deze bijdrage zal eerst de systematische literatuurreview beschreven worden. Daarna volgen de bevindingen van een empirische studie op basis van officiële registratiegegevens over de Nederlandse situatie en ten slotte de bevindingen met betrekking tot de overige geselecteerde landen. We sluiten af met wat op basis van de bevindingen gezegd kan worden over de effectiviteit van de opgelegde sancties.

2. Systematische literatuurreview

In wetenschappelijke databases werd, zonder restricties in taal of publicatiejaar, gezocht naar relevante literatuur, dat wil zeggen kwantitatieve studies naar recidive (en eventuele andere uitkomsten) door jeugdigen (<23 jaar ten tijde van het plegen van het misdrijf) veroordeeld voor (poging tot) moord of doodslag, verkrachting en/of een vorm van geweldpleging met ernstig lichamelijk letsel of de dood tot gevolg. Ontbrekende informatie werd opgevraagd bij de

auteurs van de betreffende studies. Uiteindelijk leidde dit tot inclusie van 28 manuscripten, gepubliceerd tussen 1986 en 2020, en drie datasets, die betrekking hadden op 26 unieke steekproeven en 2.308 deelnemers, waarin recidivegegevens van jeugdigen die een ernstig gewelds- of zedenmisdrijf pleegden werden gerapporteerd, of waarin het verband tussen detentieduur en recidive werd gerapporteerd. Het merendeel van de studies was uitgevoerd in de Verenigde Staten (38.46%), in Nederland (19.23%) en in overige Europese landen (26.92%). Naast recidivepercentages en correlaties tussen detentieduur en recidive, zijn per studie verschillende steekproef-, studie- en publicatiekenmerken gecodeerd. Dit maakte het mogelijk om door het uitvoeren van meta-analyses niet alleen inzicht te krijgen in *overall* recidivepercentages en samenhang tussen detentieduur en recidive, maar ook in verschillen hierin tussen studies. Aanvankelijk is ook gezocht naar gegevens over verbanden tussen sancties en andere uitkomsten gerelateerd aan het functioneren van de deelnemers. De geïnccludeerde studies en datasets bevatten op dit gebied echter geen gegevens.

Vergelijking van de geïnccludeerde studies werd bemoeilijkt door de grote variatie in operationalisering van recidive en *follow-up* duur van de gerapporteerde recidive bij deze doelgroep. Dit maakt dat de bevindingen voorzichtig moeten worden geïnterpreteerd. Ook bleek uit een *trim-and-fill* analyse, uitgevoerd om een indicatie te krijgen van eventuele publicatiebias, dat lagere recidivepercentages enigszins ondervertegenwoordigd waren in de gevonden studies. De gerapporteerde recidivepercentages vormen daarom mogelijk een overschatting van de werkelijkheid. Op basis van de getraceerde gegevens werd een gemiddeld totaal recidivepercentage van 44.42% (95% CI: 37.40; 51.56) gevonden, over een *follow-up* periode van gemiddeld 107.28 maanden ($SD = 99.49$). Het gemiddelde recidivepercentage voor gewelddadige recidive was 30.26% (95%

CI: 20.27; 41.26) over een periode van gemiddeld 145.96 maanden ($SD = 142.57$). Zoals verwacht modereerde lengte van de *follow-up* periode zowel totale recidive als gewelddadige recidive: hoe langer de *follow-up* periode, hoe hoger de recidivepercentages. Ook waren recidivepercentages het hoogst als recidive was geoperationaliseerd als arrestatie voor enig nieuw delict. Totale recidive bleek lager voor jeugdige plegers van verkrachting of een combinatie van gewelds- en zedenmisdrijven dan voor jeugdige daders van (poging tot) moord of doodslag.

Slechts drie studies rapporteerden recidivegegevens voor jeugdigen die een extramurale sanctie opgelegd kregen (voorwaardelijke sanctie of extramurale behandeling). De overige studies rapporteerden over jeugdigen veroordeeld tot vrijheidsstraffen of een intramurale behandeling. Op basis van deze beperkte gegevens was er geen significant verschil in totale recidive tussen jeugdigen veroordeeld tot een intramurale sanctie en jeugdigen veroordeeld tot een extramurale sanctie. Detentieduur bleek niet significant samen te hangen met recidive.

3. *Het verband tussen strafmaat en recidive in Nederland*

Via het WODC werd een databestand verkregen met recidivegegevens van daders van ernstige gewelds- en/of zedenmisdrijven gepleegd toen zij 12-23 jaar oud waren, veroordeeld tussen 2005 en 2019. Het bestand bevat gegevens van 14.534 jeugdige daders. De grootste groep (74.5%) was veroordeeld voor zware geweldpleging, ruim een vijfde (20.9%) voor moord/doodslag, al dan niet in combinatie met zware geweldpleging, een klein deel (4.4%) voor verkrachting en de overige 30 jeugdigen voor verkrachting in combinatie met ernstige geweldpleging en/of moord/doodslag. Het betrof voornamelijk mannen (91%) geboren in Nederland (82%). De jeugdigen waren gemiddeld 18.23 jaar oud ten tijde van het plegen van het misdrijf ($SD = 2.51$, range 12-23).

Wanneer gekeken werd naar afdoeningen, waarbij telkens de afdoening die het hoogst in de hiërarchie staat geselecteerd is, bleek dat bij veroordeling voor zware geweldpleging in de meeste zaken een leerstraf, werkstraf of geldboete was opgelegd, ongeacht de leeftijd van de jeugdige dader. Verder bleek dat het percentage jeugdige daders dat een leerstraf, werkstraf of geldboete kreeg lager was naarmate de leeftijd ten tijde van de zware geweldpleging hoger was, en het percentage jeugdigen dat een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf opgelegd kreeg, hoger was naarmate de leeftijd bij het plegen van het misdrijf hoger was. Bij veroordelingen voor moord, doodslag en/of verkrachting waren onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen de meest opgelegde sanctie, naast vrijheidsbenemende maatregelen (PIJ-maatregel of TBS-maatregel). Waar vrijheidsbenemende maatregelen waren opgelegd, ging het bij minderjarigen doorgaans om een PIJ-maatregel en bij jongvolwassenen om een TBS-maatregel.

Conform de werkwijze van het WODC werd recidive, gedefinieerd als justitiecontacten met een 'geldige' afdoening, geoperationaaliseerd als algemene recidive, ernstige recidive (een nieuw misdrijf met een wettelijke strafbedreiging van vier jaar of meer of waarvoor voorlopige hechtenis kan worden gelast), zeer ernstige recidive (een nieuw misdrijf met een wettelijke strafbedreiging van ten minste acht jaar) en OVS-recidive (een nieuw misdrijf waarvoor een (deels) onvoorwaardelijke vrijheidsstraf (OVS) is opgelegd). Ongeacht de dadergroep bleek dat binnen twee jaar 40% van de 12- tot en met 15-jarigen recidiveerden, 39.1% van de 16- en 17-jarigen en 40.9% van de 18- tot en met 22-jarigen (algemene recidive). Jeugdigen veroordeeld voor zware geweldpleging, moord of doodslag, of verkrachting die een intramurale sanctie (onvoorwaardelijke vrijheidsstraf en vrijheidsbenemende maatregel) opgelegd kregen recidiveerden eerder dan jeugdigen die een extramurale sanctie (voorwaardelijke straf; leerstraf, werkstraf en geldboete; GBM) opgelegd

kregen. Dit werd gevonden ongeacht type recidive. Uit vergelijking van de verschillende strafmodaliteiten bleek dat, ongeacht dadergroep, recidive het hoogst was onder jeugdigen die een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf opgelegd kregen en het laagst onder jeugdigen na een leerstraf, werkstraf of geldboete. Deze verschillen zeggen waarschijnlijk meer over de ernst van het misdrijf in de uitgangszaak en daaraan gekoppeld het recidiverisico van de veroordeelde jeugdige, dan over de effectiviteit van de verschillende strafmodaliteiten. Om het verband tussen detentieduur en recidive te onderzoeken zijn tenslotte alle detentiegestraffen geselecteerd. Uit de analyses bleek dat voor jeugdigen veroordeeld voor zware geweldpleging een langere detentieduur positief samenhangt met recidive, ongeacht type recidive. Voor jeugdigen veroordeeld voor moord of doodslag, al dan niet in combinatie met zware geweldpleging, bleek dat een langere detentieduur samenhangt met een kleinere kans op algemene recidive en ernstige recidive. Voor jeugdigen veroordeeld voor verkrachting gold dit voor ernstige recidive. Alle significante verbanden betroffen zwakke verbanden.

4. *Het verband tussen strafmaat en recidive in de geselecteerde Europese landen*

Op verschillende manieren is getracht om voor de vijf geselecteerde Europese landen (België, Duitsland, Engeland en Wales, Ierland en Zweden) officiële registratiegegevens te bemachtigen om het verband tussen strafmaat en uitkomsten per land te toetsen: via het WODC en een andere contactpersoon van het Ministerie van Justitie en Veiligheid zijn contactpersonen van lokale ministeries van Justitie benaderd, met behulp van een brief vanuit de Nederlandse overheid; via de ministeries van Justitie per land werd gezocht naar relevante gegevens op websites met statistische informatie; via het netwerk van de onderzoekers zijn experts in de verschillende landen benaderd; via internet is gezocht naar beleidsstukken

waarin recidive bij de boogde doelgroep gerapporteerd wordt. Omdat het niet mogelijk bleek om datasets met relevante gegevens te verkrijgen en bestaande recidive-rapportages van de betreffende landen niet specifiek genoeg waren om de gegevens uit te onttrekken, was een internationale vergelijking van de samenhang tussen sanctiekenmerken en uitkomsten niet mogelijk.

5. *Samenvatting en conclusie*

Uit de systematische literatuurreview is gebleken dat informatie over jeugdige daders van ernstige gewelds- en/of zedenmisdrijven weinig separaat gerapporteerd wordt. Slechts een beperkt aantal studies rapporteerde recidivepercentages voor deze specifieke doelgroep, een nog veel kleiner aantal rapporteerde het verband tussen detentieduur en recidive. Op één uitzondering na rapporteerde geen van de geïnccludeerde studies over andere indicatoren van re-integratie, zoals mentale gezondheid, werk of opleiding. Vergelijking van de geïnccludeerde studies werd bemoeilijkt door de grote variatie in operationalisering van recidive en *follow-up* duur van de gerapporteerde recidive bij deze doelgroep. Dit maakt dat de bevindingen voorzichtig moeten worden geïnterpreteerd. Omdat het gaat om correlatief onderzoek kunnen er daarnaast geen causale conclusies over effecten van detentie getrokken worden. Op basis van de beperkt beschikbare informatie bleek er 1) geen verschil in recidive tussen jeugdigen die intra- versus extramurale sancties opgelegd kregen; 2) geen significant verband tussen detentieduur en recidive, en 3) kon niets worden gezegd over de samenhang tussen sanctiekenmerken en andere uitkomsten.

Een internationale vergelijking van de samenhang tussen sanctiekenmerken en uitkomsten bleek niet mogelijk omdat, behalve voor Nederland, de benodigde gegevens niet beschikbaar waren. Uit analyse van de Nederlandse gegevens bleek er een verschil tussen intra- en extramurale sancties: jeugdige daders van een ernstig gewelds- en/of

zedenmisdrijf die een intramurale sanctie opgelegd kregen recidiveerden sneller en vaker dan jeugdige daders van een ernstig gewelds- en/of zedenmisdrijf die een extramurale sanctie opgelegd kregen. Het verband tussen detentieduur en recidive verschilde per dadergroep: jeugdigen veroordeeld voor zware geweldspleging recidiveerden sneller naarmate zij een langere vrijheidsstraf opgelegd kregen, terwijl jeugdigen veroordeeld voor moord of doodslag, al dan niet in combinatie met zware geweldspleging, en voor verkrachting, minder snel recidiveerden naarmate zij een langere vrijheidsstraf opgelegd kregen. De gegevens over Nederland staan echter niet toe conclusies te trekken over de effectiviteit van intra- of extramurale sancties of langere vrijheidsstraffen. Immers, aan de beslissing over een intra- versus extramurale sanctie en de duur daarvan ligt een afweging door de rechter ten grondslag. Hierdoor is het waarschijnlijk dat jeugdigen met een hoge recidivekans vaker intramurale sancties en langere vrijheidsstraffen opgelegd krijgen. Op basis van de bevindingen van dit deelonderzoek is er, vanuit een effectiviteitsperspectief, geen aanleiding om de strafrechtelijke aanpak van deze groep jeugdige daders aan te passen. Tegelijkertijd geven de bevindingen ook geen aanleiding om dat niet te doen. Hoewel eerder onderzoek (bijv. Nagin e.a., 2009) suggereert dat detentie, en daarmee naar alle waarschijnlijkheid ook detentieduur, negatieve effecten heeft op het voorkomen van recidive, kan dit op basis van onderhavig onderzoek niet worden bevestigd. Kanttekening hierbij is wel dat het onderzoek naar deze specifieke dadergroep zeer beperkt is, het gaat om kleine aantallen en de groep wordt niet vaak apart van overige jeugdige daders bekeken. Daarnaast is de interpretatie van het onderzoek dat wel beschikbaar is lastig, aangezien niet altijd duidelijk is of opgelegde straffen en/of maatregelen ook uitgevoerd zijn. Om daadwerkelijk conclusies te kunnen trekken over de effectiviteit van sancties opgelegd aan deze specifieke doelgroep is gecontroleerd

onderzoek nodig waarbij lange termijn uitkomsten van sancties in twee vergelijkbare groepen naast elkaar kunnen worden gelegd. Als dergelijk onderzoek niet mogelijk is vanwege de kleine aantallen die het jaarlijks betreft, is het in ieder geval noodzakelijk om de verschillende registratiesystemen aan elkaar te koppelen, zodat recidive-informatie met completere informatie over de detentieduur en eventuele verlenging(en) van de PIJ-maatregel kan worden gecombineerd.

Belangrijk om op te merken is dat – zoals ook naar voren is gekomen uit consultaties van internationale experts – in geen van de onderzochte landen de strafmaat lijkt te zijn gebaseerd op bewijs voor effectiviteit. Het streven van de Nederlandse overheid om effectieve straffen en maatregelen in te zetten is volgens zowel de geraadpleegde internationale experts als het onderhavige onderzoeksteam lovenswaardig en van belang. Op basis van literatuur is bekend dat de meest effectieve interventies *evidence-based* interventies zijn en voldoen aan de *Risk Needs Responsivity* principes (Andrews & Bonta, 2010). Teneinde ontwikkelingskansen van jeugdigen te optimaliseren is het raadzaam niet zozeer te focussen op de duur dan wel het verschil tussen intra- en extramuraal, maar op een passend behandelaanbod. Naast het beschikbaar zijn van een passend behandelaanbod is het van belang dat erop wordt toegezien dat het behandelaanbod daadwerkelijk uitgevoerd, gemonitord en – indien daar aanleiding voor is – tijdig bijgesteld wordt.

H. Creemers & J. Asscher

Referenties

- J. Bonta & D.A. Andrews, 'Risk-need-responsivity model for offender assessment and rehabilitation', *Rehabilitation* 2007, (6)1, p. 1-22.
- J. Asscher, Y. van den Brink, H. Creemers, E. Huls, R. van Logchem, N. Lynch & S. Rap, *De strafmaat voor jeugdige daders van ernstige gewelds- en zedenmisdrijven in internationaal perspectief*, Den Haag: Boom Juridisch 2021.
- Y.N. van den Brink, *Voorlopige hechtenis in het Nederlandse jeugdstrafrecht. Wet en praktijk in het licht van internationale en Europese kinder- en mensenrechten* (diss. Leiden), Deventer: Wolters Kluwer 2018.
- I. Lambie & I. Randell, 'The impact of incarceration on juvenile offenders', *Clinical Psychology Review* 2013, (33)3, p. 448-459.
- E. Mulder, E. Brand, R. Bullens & H. van Marle, 'Risk Factors for Overall Recidivism and Severity of Recidivism in Serious Juvenile Offenders', *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology* 2011, (55)1, p. 118-135.
- D.S. Nagin, F.T. Cullen & C.L. Jonson, 'Imprisonment and Reoffending', *Crime and Justice* 2009, afl. 38, p. 115-200.
- G. Weijters, S. Verweij, N. Tollenaar & J. Hill, *Recidive onder justitiabelen in Nederland. Verslag over de periode 2006-2018*. Den Haag WODC 2019. <https://www.wodc.nl/wodc-nieuws/stijging-recidive-onder-jeugdige-daders.aspx>